

СТАНОВИЩЕ

От: проф. д.ик.н. Желю Дечев Владимиров, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, научна специалност 3.7. „Администрация и управление“

Относно: трудовете на доц. д-р Виктор Иванов Йоцов, предоставени на конкурс за заемане на академичната длъжност **професор** по професионално направление 3.8. Икономика (Финансови кризи и пазари на български и английски език) в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, обявен в ДВ, бр. 35/18.04.2023 г.

Основание за становището: заповед на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ РД-381274/25.05.2023 г.

1. Кратко представяне на кандидата

Кандидатът доц. д-р Виктор Йоцов е завършил магистратура в УНСС през 1985 г. по специалност „Управление и планиране на народното стопанство (Социално-икономическо планиране)“, а през 2001 г. защитава докторска дисертация в Икономическия Институт (ИИ) на БАН на тема „*Моделиране и прогнозиране на икономическите процеси в условията на преход – теоретични постановки и емпирични резултати*“. В периода 1992-2002 г. има допълнителни специализации в Австрия, САЩ, Швейцария и Великобритания.

Преподавателската му дейност от 1992 до 2011 г. с известни прекъсвания е като хоноруван преподавател в Международния колеж по мениджмънт, маркетинг и търговия, УНСС, НБУ и Международния банков институт. От 2011 г. доцент в УНСС, където чете курсове по „Основи на финансите“; „Парична теория и парична политика“; „Финансово програмиране“; „Финансови кризи“.

Работил е като икономист в научно-производствено обединение „Технология на металите“; научен сътрудник в ИИ на БАН, Българска народна банка, седем години в МВФ в САЩ (2003-2010), доцент в УНСС и по съвместителство в ИИ на БАН. От 2012 г. до 2015 г. е бил председател на Управителния съвет на Фонд за устойчиво градско развитие. От 2015 до 2018 г. е директор на Институт по икономика и политика към УНСС, а от 2020 г. и досега е член на надзорния съвет на ОББ АД.

2. Обща характеристика на трудовете на кандидата

Кандидатът доц. д-р Виктор Йоцов има общо 112 публикации, сред които една самостоятелна монография, един учебник; две книги в съавторство; 87 публикации под формата на статии, студии, глави от книги и колективни монографични издания; а така също и 21 доклада на национални и международни конференции.

За участие в конкурса е представил 30 публикации, които не повтарят публикациите за придобиване на ОНС „доктор“ и заемането на академичната длъжност „доцент“. Сред тези публикации са една самостоятелна монография, 10 глави от Годишните доклади на ИИ на БАН от 2018 до 2021 г.; 1 студия в Годишника на УНСС на английски; една съвместна глава на английски; един учебник от 2022 г.; две студии и една статия в списание *Economic studies*, индексирано в Scopus; 6 статии в реферирани издания и 7 доклада от международни конференции. Общо 22 от представените публикации са на български, а останалите 8 на английски. Самостоятелните публикации са 23, а другите 7 са в съавторство. От справката за цитиранията се вижда, че кандидатът има 72 цитирания, от които 47 цитирания от български автори, а останалите от чуждестранни автори.

С тези трудове кандидатът отговаря на минималните национални изисквания по чл. 26 от ЗРАСРБ за професионално направление 3.8. *Икономика*, а така също и на минималните изисквания на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ в област 3. Социални, стопански и правни науки. Кандидатът отчита близо 1130 точки, което надхвърля минималния брой за длъжността „професор“ от 550 точки. Доколкото съм запознат с областите на изследване на доц. д-р Виктор Йоцов, в публикациите за конкурса не се открива плагиатство

Представените за участие в конкурса трудове могат да се групират в шест направления със съответните номера: *Изграждане на модели за ранно предупреждение на кризи* (№ 1, 9, 13); *Макроикономическо и финансово моделиране и прогнозиране* (№ 15); *Присъединяване на България към еврозоната* (№ 5, 18, 19); *Макроикономически анализи и политики* (№ 6, 7, 8, 10, 11, 12, 14, 23); *Глобалната финансова криза и отражението ѝ върху икономиката на България* (№ 1, 2, 3, 4, 21, 29, 30); *Условия и фактори за икономическия растеж (външен сектор - № 27, 8; инвестиции - № 17, 22; фискален сектор - № 2, 14, 21, 29, 30; социално неравенство - № 20,25).*

В направлението *Изграждане на модели за ранно предупреждение за кризи* кандидатът има 3 публикации (№ 1, 9, 13). В монографията *Финансови кризи и системи за ранното им разпознаване* (2021, 212 стр.) са представени основните видове финансови кризи, връзките и зависимостите между тях, главните подходи и сравнителен анализ на моделите за ранно разпознаване на кризи. Съвместната публикация *Developing an Early Warning Framework for the Commodity Market in Bulgaria* (2020) извежда препоръки, които правителствата да използват като системи за ранно предупреждение (EWS) на пазара на суровини, петрол и природен газ. Изследвани са приликите и разликите в кризисния опит на корейския и българския пазар на суровини и се избира моделът за ранно предупреждение за българската ситуация. В публикацията *Commodity market structure and risk factor analysis in Bulgaria* (2021) също се разработва EWS за български суровини със съответните ограничения, породени от неикономически фактори.

Макроикономическото и финансовото моделиране и прогнозиране (2022) е разкрито в публикация № 15, която е и учебник. Очертани са последователни едногодишни прогнози за реалния, външния, фискалния и паричния сектор при допускане за непроменени политики (базов сценарий); идентифицирани са икономическите предизвикателства и рискове по базовия сценарий и политиките за тяхното отстраняване; подготвен е алтернативен сценарий, отразяващ макроикономическите въздействия на предложените мерки.

Проблемите, свързани с *присъединяването на България към еврозоната*, са изследвани в публикации № 5, 18, 19. В първата публикация се разкрива ситуацията на страната ни между новите изисквания и непроменените правила, което създава редица проблеми. Във втората публикация се анализират основни теоретични концепции относно предимствата и недостатъците от присъединяването към валутния съюз. Направен е изводът, че приемането на еврото има както негативни, така и положителни ефекти. В *Размисли по повод новата книга на Джоузеф Стиглиц* (№19) е направен критичен анализ на тезата на Стиглиц относно заплахите на общата валута за бъдещето на Европа.

Предмет на *Макроикономическите анализи и политики* (№ 6, 7, 8, 10, 11, 12, 14, 23) са икономическото развитие на България преди, по време и след пандемията Ковид-19. В колективната статия (№ 14) е анализирано състоянието на икономиката и сформиралите се тенденции в резултат от тази пандемия. Показани са потенциалните вътрешни и външни рискове за икономическото развитие. В публикациите № 6, 7, 8, 10, 11 и 12 детайлно е анализирана динамиката на реалния сектор (БВП, инвестиции, крайно потребление,

приноси на отделните сектори за растежа, вътрешното търсене и външният сектор, инфлацията и др.). По отношение на финансовия сектор са изследвани динамиките на основните парично-кредитни агрегати и лихвени проценти и развитието на банковия сектор. Фискалната политика е разгледана както от гледна точка за постигането на стабилна фискална позиция, така и от гледна точка на ролята ѝ за растежа. В анализа на реалния сектор от 2021 г. са отчетени уроците от пандемията, ефектите от повишаване цените на суровините и предизвикателствата пред енергийната стабилност. На основата на детайлния анализ на вътрешната и външна икономическа среда са направени обосновани препоръки за икономическата политика. Тези анализи са сходни по структура за 2018, 2019, 2020 и 2021 г., като по същество са глави/части от съответните Годишни доклади на ИИ на БАН. В колективната статия *Българската икономика през 2021-2022 г. – между икономическото възстановяване и опасенията за стагнация* (2023) е изследвано състоянието и развитието на българската икономика през 2021 г. и началото на 2022 г. На основата на структурен макроикономически модел е предложена средносрочна макроикономическа рамка, отразяваща различни допускания за динамиката на външноикономическата среда и за очакваните икономически политики.

Направлението *Глобалната финансова криза и отражението ѝ върху икономиката на България* (№ 1, 2, 3, 4, 21, 29, 30) до голяма степен е свързано с предходното, доколкото ефектите на кризата се разглеждат в контекста на представената по-горе монография (№ 1), а така също от гледна точка на бюджетните приходи и разходи, промените в бюджетното салдо и държавния дълг, тенденциите в данъчното облагане и финансовите взаимоотношения между нивата на управление. Очертана е зависимостта между фискалната политика и макроикономическата активност (№ 2, 3, 4). Направени са препоръки за постигането на ниска инфлация, балансиран бюджет, относително стабилен икономически растеж, либерален външнотърговски режим, стабилен (фиксиран) валутен курс, висок валутен и фискален резерв, ниски нива на външен дълг и др. (№ 21). Сред най-сериозните предизвикателства е изведено преместването на вниманието от възстановяване на растежа върху фискалната устойчивост, без това да доведе до сериозни икономически и социални проблеми (№ 29, 30).

Условията и факторите за икономическия растеж са анализирани последователно в публикации № 27, 8 - *външен сектор*; № 17, 22 - *инвестиции*; № 2, 14, 21, 29, 30 - *фискален сектор*; и № 20, 25 - *социално неравенство*. В публикация № 27 се дефинират предимствата и недостатъците на ориентирания към износа модел и модела за заместване на вноса. Направен е изводът, че България ще трябва да приложи експортно ориентиран модел на растеж в средносрочна перспектива. В публикации № 17 и 22 е направен преглед на основните теоретични концепции и емпирична оценка за влиянието на ПЧИ върху темпа на икономически растеж в България. Оспорено е разбирането, че ПЧИ имат винаги голям положителен ефект върху икономиката на приемащата страна. Обект на изследване в публикация № 21 са някои финансови параметри в развитието на българската икономика. В изследванията № 29 и № 30 се анализират промените и предизвикателствата пред фискалната политика на България за последното десетилетие в контекста на въпроса дали има ли нужда от данъчна реформа

Проблемите на социалното неравенство и ролята му за социалната стабилност и икономическия растеж са дискутирани в публикации № 20 и 25. Въз основа на данни от ESS 9 са анализирани основните фактори, влияещи върху възприемането на благосъстоянието в България, като данните са съпоставени със средните нива за европейските страни. Изведено

е, че прекомерното неравенство е нежелателно както от социална, така и от чисто икономическа гледна точка

3. Конкретна значимост на приносите за науката и практиката

Прегледът на представените за конкурса трудове на доц. д-р Виктор Йоцев показва, че в голямата си част това са сериозни научни изследвания. Тези публикации съдържат съществени приноси на кандидата в областта на макроикономическите анализи и политики, макроикономическото и финансово моделиране и прогнозиране, условията и факторите за икономическия растеж. Заслужават да се посочат накратко следните теоретични и практико-приложни приноси.

Теоретични приноси: (1) Разкрита е възможността за създаването на система за ранно предвиждане на финансовите кризи и оценка на техните последствия; (2) Изграден е и апробиран макроикономически модел на България, отчитащ особеностите на икономиката, функционираща в условията на паричен съвет; (3) Систематизирани са основните предимства и недостатъци от участието на страната ни в паричен съюз.

Практико-приложни приноси: (1) Разкрити са макроикономическите ефекти от световната финансова и икономическа криза в България; (2) Изведени са различни по характер антикризисни мерки и политики в глобален и национален аспект; (3) Показани са основни модели на икономически растеж от гледна точка на връзката с външния сектор, фискалната и паричната политика, ПЧИ, работната сила, данъчната система и други фактори; (4) Очертани са негативните ефекти от задълбочаване на доходното неравенство.

4. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам въпроси и бележки към трудовете на кандидата. Единствено бих искал да отбележа във връзка с посочените от кандидата 26 оригинални научни приноси, че не всяка публикация или група от публикации води до такива приноси.

5. Заключение

Теоретичните и емпирични разработки на кандидата са наистина впечатляващи. С представените трудове доц. д-р Виктор Йочева показва изключително дълбоко познаване на макроикономическите проблеми и умело прилагане на различни концепции в емпиричните си изследвания. В някои от областите като тези за макроикономическите анализи и политики, финансовото моделиране и прогнозиране и условията и факторите за икономическия растеж той изпъква като един от значимите икономически автори в страната. В голямата си част представените публикации се използват успешно в преподаваните от него курсове. С тези публикации и с активната си управленска дейност на различни нива, доц. д-р Виктор Йоцев се очертава като водещ изследовател и преподавател.

Всичко това ми дава основание да препоръчам на уважаемото научно жури да присъди на доц. д-р Виктор Йоцев академичната длъжност **професор** по професионално направление 3.8. Икономика (Финансови кризи и пазари на български и английски език).

04.08.2023 г.

София

Подпис:

проф. д.ик.н. Желю Владимиров